

In Fluyt- en Klokken spel een aller eeuwen wonder
Hieke Meppelink

Beiaardier en blokfluitist jonker Jacob van Eyck (ca. 1590/91-1657) was Utrechts muzikale trots

**Nijntje heeft een Pleintje, Jochem
Uytdehaage een plantsoen. Maar aan
jonker Jacob van Eyck lijkt na 350 jaar
nog nooit iemand te hebben gedacht.
Zelfs geen steegje is in de Domstad naar
hem vernoemd. Toch kan hij Utrechts
belangrijkste muzikale zoon worden
genoemd. Aanleiding voor
beeldhouwster en sopraan Hieke
Meppelink om hem eens in het zonnetje
te zetten.**

*‘O Stichtsche Orfeus! Eer en roem der
Konstenaren!’* Die woorden schreef de
predikant Lambertus Sanderus in een
rouwklacht nadat Jacob van Eyck op 26
maart 1657 was overleden. Bijna dertig
jaar was hij stadsbeiaardier geweest,
aanvankelijk van de Dom, later ook van
andere Utrechtse kerken en het stadhuis.
Bovendien had hij als ‘Directeur van de
Klokwerken’ de technische supervisie
gehad over de speel- en luidklokken van de

stad. Het was een opmerkelijke carrière
voor iemand die vanaf zijn geboorte blind
door het leven ging. Zijn roem als
klokkendeskundige reikte tot over de
landsgrenzen. Van Eyck was degene die
ontdekte hoe de klokkenklank is
samengesteld, en hoe deze kan worden
beïnvloed door de vorm van de klok te
veranderen. In samenwerking met de
klokkengieters Hemony leidde dat tot de
eerste ‘zuivere’ carillons, niet alleen in
Utrecht maar ook daarbuiten. Van Eycks
kennis trok de aandacht van de
belangrijkste intellectuelen van die tijd -
Constantijn Huygens, René Descartes,
Isaac Beekman, Marin Mersenne.

Als componist geniet Van Eyck
tegenwoordig nog bekendheid dankzij Der
Fluyten Lust-hof, waarin bijna
honderdvijftig virtuoze blokfluitwerken
van zijn hand zijn overgeleverd. Het was
muziek die hij zelf speelde, ‘s avonds op
het Janskerhof. In 1649 verhoogde het
Kapittel van Sint-Jan zijn salaris ‘mits dat
hij de wandelende luijden opt kerckhoff
somwijlen savons mit het geluyt van sijn
fluijten vermaecke’, een verering die
wellicht het gevolg is geweest van het feit
dat Der Fluyten Lust-hof net was voltooid.
In 1640 maakte de Utrechtse dichter
Regnerus Opperveldt al melding van deze
avondbespelingen, in een lofdicht op het
Janskerkhof:

*Maar wat schelster in mijn ooren
Dat soo vrolick sich laet hooren?
‘t Is de soete klokke klanck,
Eyckje singt zijn hellen sanck,
Eyckje comt ons Pleyn vereeren,
En de klockjes spreecken leeren,
Schaetert door de teere blaen
Datse we’er geluydtjes slaen.
Daer begint hy op zijn fluydtje;
Dat was’t! O! wat liever tuytje!
(Wech nu loome lompery!)
Of ick inden hemel sy?*

De muziek werd in twee delen gedrukt
door Paulus Matthysz in Amsterdam. Van
Eyck droeg zijn werken op aan zijn verre

neef Constantijn Huygens, de secretaris van de stadhouder. Toen in 1644 het eerste deel verscheen, stuurde de Utrechtse jonker hem een exemplaar met het voorzichtige verzoek de notentekst te controleren op fouten, die bij het schrijven en het zetten van de noten ingesloten zouden kunnen zijn. Van Eyck was immers blind en moest zijn muziek aan iemand dicteren, zonder dat hij zelf zicht had op het resultaat.

Het oeuvre bestaat voornamelijk uit variaties op de geliefde melodieën van die tijd, zoals 'Doen Daphne', 'Amarilli mia bella' en het 'Engels nachtegaeltje'. Maar ook psalmen, 'Onse Vader in Hemelryck' en de 'Lof-zangh Marie'. Van Eyck paste een variatieprincipe toe dat 'breecken' werd genoemd: de noten van het thema werden gebroken in omspelende noten van een steeds kortere waarde. Een toenemende virtuositeit is daarvan het gevolg. Tegenwoordig behoort Der Fluyten Lust-hof tot de standaarduitrusting van iedere professionele blokfluitist, waar ook ter wereld, dankzij verschillende moderne uitgaven. Blokfluitisten beschouwen Van Eyck zo ongeveer als hun oervader, bij hem is het professionele blokfluitistendom begonnen. Want beiaardier mag dan zijn hoofdvak zijn geweest, zijn overgeleverde muziek bewijst dat hij de blokfluit ongekend virtuoos moet hebben bespeeld.

Utrecht heeft weinig dat aan Van Eyck herinnert. Iets meer trots zou misschien niet misstaan. Een mooie gelegenheid biedt 2007, een herdenkingsjaar. Dan is het 350 jaar geleden dat 'vader Jacob' overleed. Een bordje op het huis waar hij de laatste jaren van zijn leven heeft gewoond, is wel het minste dat hij verdient. Het is op de Oudegracht nummer 262 bij de Weesbrug, het middelste van de drie panden waar tegenwoordig Kathmandu Buitensport is gevestigd. Aan de overkant van de gracht, op de plaats waar nu Tivoli is, werd de blinde jonker in 1657 begraven, in de Weeskerk. De grafspreek noemde hem 'in

Fluyt en Klokken-spel een aller eeuwen wonder.'

Thiemo Wind

De auteur is musicoloog, blokfluitist en muziekjournalist, en schreef een proefschrift over Jacob van Eyck.
www.jacobvaneyck.info

Als hommage aan Jacob van Eyck maakte beeldhouwster en sopraan Hieke Meppelink het beeld '**In Fluyt- en Klokken-spel een aller eeuwen wonder**'. Het beeldje is te zien tijdens de feestelijke opening van Galerie Groeneveld. Eveneens van haar hand is het beeldje 'Fluyten Lusthof'. Tijdens de opening zal muziek van Jacob van Eyck ten gehore worden gebracht.

Fluyten Lusthof
Hieke Meppelink